

Kålväxter, oljeväxter
Skadedjur

KÅLMALEN (*Plutella xylostella*)

Kålmalens larver angriper korsblomstriga växter, t.ex. raps, rybs, olika sorter kål, kålrot, rättika, rova och pepparrot. Oftast förekommer den i litet antal, men vissa år uppträder den i massor och kan då orsaka stora skador.

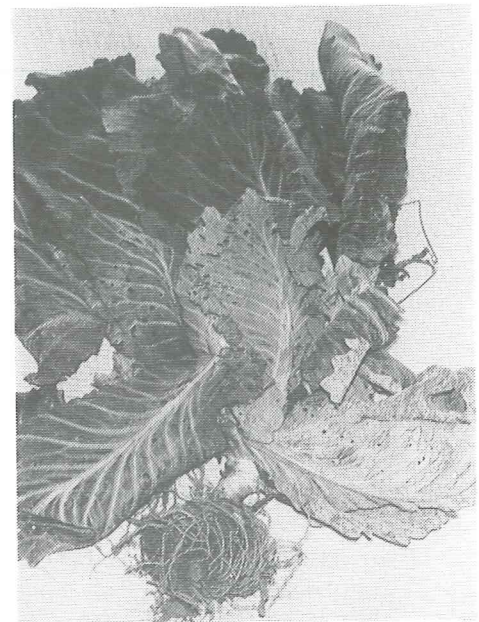
Skadebild

De nykläckta larverna lever först inuti bladen. Efter den första hudömsningen kryper de ut ur bladet och börjar gnaga på bladundersidan. Det yttersta cellagret på bladens ovasida lämnas kvar som en genomskinlig hinna och s.k. fönsternag bildas. Fönsternag gör att bladen på avstånd ser silverskimrande ut. Som äldre gnager larven hål igenom bladen och vid starka angrepp lämnas bara de grövre bladnerverna kvar. På blomkål kan även gnagskador i huvudet förekomma.

Biologi

Kålmalen är en liten, oansenlig fjäril som kläcks på försommaren. Vingarna är brungrå med ett vågformat, ljusgult band längs bakkanten. När vingarna läggs ihop bildas en karaktäristisk romb-mönstrad linje över ryggen som gör att det är lätt att känna igen fjärilen. Vingarnas spännvidd är ca 16 mm, själva kroppen är 7-8 mm lång. Fjärilen är ganska ljusskygg, om dagarna håller den till nere i bestånden.

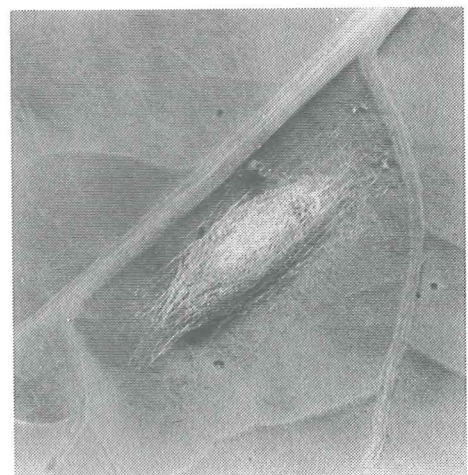
Ägglaggningen sker i skymningen då fjärilen har sin aktiva period. Äggen läggs på undersidan av bladen och på bladskäften. De är mycket små, 0,3-0,5 mm, vitgula och läggs

Kålhuvud skadat av kålmalslarver.

Kålmalslarv på blad med både fönsternag och hål.

Kokong på bladundersida.

ett och ett eller i små grupper. Honan lägger 70-200 ägg som kläcks efter en vecka. Larverna är till en början grågula med svart huvud, men i takt med att de växer förändras de till att bli gräsgröna med gult huvud. Kroppslängden varierar mellan 7 och 10 mm. De sista bakfötterna pekar på de äldre larverna rakt ut som en gaffel. Om larverna blir störda eller skrämnda spinner de en tråd och släpper sig ner mot marken. De lever som larver i 3-4 veckor innan de förpuppas.

Larven spinner en gles kokong på värdväxten eller i jorden i vilken den förpuppas. Efter ca 2 veckor kommer den nya malen ut. Den sista generationens puppa övervintrar, men man har även funnit ägg och fullbildade fjärilar som överlevt vintern. Det är ovisst hur många generationer den hinner med, det skiljer sig i olika delar av landet. I södra Sverige får man räkna med minst två, den första i maj-juni, den andra i juli-augusti.

Kålmalen lever bara på korsblomstriga växter, dit bl.a. kålväxterna hör. Man tror att innehållet av senapsolja i dessa växter verkar attraherande på insekten, både när det gäller att äta dem och när det gäller äggläggningen. Olika kålsorter kan vara mer eller mindre mottagliga för larvernas angrepp. Så ger t.ex. en tät cellstruktur i bladen hos vissa sorter mindre angrepp.

Bekämpning

Normalt förekommer kålmalen i ett så litet antal att den inte behöver bekämpas, men vissa år är bekämpning nödvändig framförallt i grönsaksodlingar.

Biologisk bekämpning med *Bacillus thuringiensis*, handelsnamn Delfin, har mycket god effekt mot just kålmal. Det är viktigt att medlet sprutas ut på bladundersidorna eftersom larverna oftast sitter där. Medlet måste ätas upp av dessa för att ha någon effekt. Det har störst effekt mot mycket unga larver och man beräknar att det är verksamt 4-10 dagar efter besprutning. Vid användning på kålväxter kan tillsats av vätningsmedel behövas. Rekommenderad dos bakteriepreparat är 1 kg/ha, karenstid 7 dagar.

Även vid kemisk bekämpning är det viktigt att preparaten når bladundersidorna. Man bör också

Kålmal

försöka bekämpa vid ett så tidigt utvecklingsstadium som möjligt eftersom larverna är känsligast då. Preparat som kan användas är t.ex. organiska fosforföreningar och pyretroider. Observera att karenstiderna varierar. För aktuella uppgifter om preparat och karenstider se senaste upplagan av Kemiska bekämpningsmedel.

Litteratur

Cruger, G. 1983. Pflanzenschutz im Gemüsebau. Stuttgart.

Kemiska bekämpningsmedel 1990. Produktblad Sandoz.

Tullgren, A. 1929. Kulturväxterna och djurvärlden. Stockholm.

Ämnesord

kålmal, *Plutella xylostella*, kålväxter, oljeväxter, biologisk bekämpning, *Bacillus thuringiensis*.

Text

Gunilla Nehlin/Johan Mörner
SLU Inst. för växt- och skogsskydd
Box 7044, 750 07 Uppsala
Tel. 018-67 10 00

Rev.

Gunilla Nehlin

Foto

Karl-Fredrik Berggren

Maj 1991. Rev.

Faktablad om växtskydd utges inom områdena Jordbruk och Trädgård

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU Info/Växtskydd. Tel 018-67 23 48.

ISSN 1100-5025

© Sveriges lantbruksuniversitet

Ansvarig utgivare:

Maj-Lis Pettersson

Redaktör:

Jordbruk: Aagot Heidrich
Trädgård: Maj-Lis Pettersson

Distribution:

Sveriges lantbruksuniversitet
SLU Info/Försäljning
Box 7075
750 07 Uppsala

Tel. 018-6711 20